HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אכום יאכלו בוסר. משל הוא שרימה השועל את הזאב ליכנס לאגר היהודים בע"ש ולתקן עמהם ארכי סעודה ויאכל עמהם בשבת וכשבא ליכנס חברו עליו במקלות בא להרוג את השועל אמר לא הלקוך אלא בשביל אביך שפעם אחת התחיל לסייען בסעודה ואכל את כל נתח טוב אמר לו ובשביל אבא אני לוקה אמר לו [ה] הן האבות יאכלו בוסר וגו' אבל בא עמי וארלך מקום לאכול ולשבוע בא לו על הבאר ועל שפתו מוטל עץ והחבל מושכב עליו ובשני לאשי החבל שני דלייס קשורים נכנס השועל בדלי העליון והכביד וירד למטה ודלי התחתון עלה אמר לו הזאב למה אתה נכנס לשם אמר לו יש כאן בשר וגבינה לאכול ולשבוע והרלה לו דמות הלבנה במים כדמות עגול כמין גבינה עגולה אמר לו אני היאך ארד א"ל הכנס אתה בדלי העליון נכנס והכביד וירד ודלי השועל עליו עלה א"ל היאך אני עולה אמר לו אדיק מגרה נחלץ ויבא רשע תחתיו לא כך כתיב מאזני צדק וגו': **בוסר.** ענביס קודם בישולם ומקהין את השיניס: **אמרה לו אנו לי דוכום אחד.** שופט לנקום נקמה: **אוכביה פוליה בחשא.** תחת הרמץ קליי"ו בלע"ז וכן דרך גלייתה ומתוך שראה אותה בגנותה נמאסת עליו: **הוה מאיס' ליה.** שיראה בחתוכה קודם גמר תקונה: **אלהייכו מאי עביד.** מכחש [ו] הוה וכסבור אין הוא יכול להכחישני: **חבוטי.** קדוי"ן בלע"ז: **ארבילא.** קרובי"ל בלע"ז: **וקא מהדר ליה.** סביב סביב בארבילא: **מני לי כוכבי.** מנויין לי הכוכבים כלומר יודע אני מספרם: **לא ידעת.** שאריך אתה למנותם: **דאיכא ברקיע ידעת.** בלא מנין ולמנותם איך יכול: **מי שברא הרים לא ברא רוח.** שזה נקרא יוצר וזה נקרא בורא ושני שמות הם: **הכי נמי.** מי שברא אבר זה לא ברא אבר זה ואם תאמר כן הוא הא תינח באברים המרוחקים מיהו טפח על טפח יש בו באדם ובאותו טפח יש בו שני נקבים האוזן והעין קרי להאי טוטע אוזן ולהאי יוצר עין תאמר שנתעסקו שניס באותו טפח אמר לו הן: **וכי בשעת מיתה שניהם נתפייסו.** הבעלים הטוטע והיוצר מסכימין להמיתו: **אמגושא.** מכשף. ויודע אני על ידי כישוף דמתאייך ולמעלה: **דהורמיז.** שד כדאמר הורמיז בר לילתא בבבא בתרא (דף עג.): **דאהורמיז.** הקדוש ברוך הוא קרי הכי: **והיכי שביק ליה.** (אמר לו היאך שביק) אהורמיז להורמיז לאעברא מיא סרוחים בארעיה א"כ היאך מניח אהורמיז להעביר מים בארצו שכל מה שאדם מכניס דרך פיו מוציא דרך הנקבים התחתונים: **לא מלינן למיהוי כוותייהו.** שאי אפשר להיות לנו ערלה: **דזכי למלכא.** נולחו ומשתיקו בדבריו ומביישו: **לגיבר.** מקום חיות רעות של מלכות: **קרייה.** רבן גמליאל לשמעיה דכופרים [ז]: **מחייה בחפפקיה.** הכהו על לוחו: **א"ל.** כופר [ז]: **שמשא אכולא עלמא ניחא.** שמשא חמה: **גחכן.** חוכא דמשחק בגביאיו: **מ"ט דשביעים.** למה לוה הקב"ה על השמיטה: **דשויא לגרוייהו.** שתהא מועלת לשניהם כמו (לקמן ג) אין שווה להניחם: **כדי שהדעו וכו'.** ולא ירוס לבבכם בשבת ארלכם ותשכחו עול מלכותו: **וכל אשר לא יבא וכו'.** דחייה דחייה ודרש להו הכי כל מי שאינו יכול לבא בא"ש מפני שיטרף תעבירו במים: **כל הגויים לאין נגדו.** גם אתכם לא הוציא מן הכלל: **מדידכו.** נביאים שיצאו מכם דהיינו בלעם שהיה נכרי והעיד עליהם שאין אנו באותו כלל:

וכגויים

[ה] [בס"ח: קיסר, וכן בכל העמוד], [ו] רש"ל מ"ז, [ז] [עי' תוס' ע"ז כח. ד"ה ככין], [ח] תוליו פז. [ע"ש היטב], [ט] [גי' הילקוט עמא חד דכתיב כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' בגפיה ג'], [י] [עי' תוס' ב"ק פב. ד"ה שני אלפיים], [יא] ניחא אכולי עלמא כל"ל, [יב] [לאקה שרה מ"ש בתכה שרה עדוך ערך גחכן], [יג] [ב"ק ס:], [יד] [בב"ק ס: ושם אי' לתרוייכו], [טו] הגה אבות כל"ל, [טז] בס"ח: מנחם, [יז] בס"ח: דקיסר, [יח] בס"ח: קיסר,

הגהות הב"ח

(א) גמ' בכל יוס א"ל ולא יפה:

רבינו חננאל

שועלים היו לו לר' מאיר ואנו לא באת לידינו אלא אחת. אבות יאכלו בוסר ושיני בנים תקהינה וידועה היא. א"ל קיסר לרב"ג שתי רשויות הן א' יוצר וא' בורא. א' ברא הרוח וא' יצר הרים שנאמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח. א"ל אי הכי גבי אדם דכתיב ויברא וייצר הכי נמי דשתי רשויות בראוהו. הנה בטפח אחד בפניו של אדם כתוב נוטע ויוצר דכתיב הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט. א' נטע האוזן וא' יצר העין. א"ל אין. א"ל ובשעת מיתה כולן נתפייסו כלומר וכי הסכימו כולן בשעת מיתה שימית זה האוזן וזה העין כל אחד מה שעשה שנמצאו כל אבריו מתים ביחד. א"ל אמגושא לאמימר מפלגך לעילא דהורמיז ומפלגך לתתא דאורמיז. כלומר הורמיז ברא הפה שמכניס הטעמים היפיי והמשקים הנקיים וכיוצא בהן. ואורמיז ברא מלמטה הנקבים שמשמשין הרעי והשתן וכיוצא בהן. א"ל ההוא מינא לר' אבהו אלהיכם נחכן הוא שאמר ליחזקאל שכב על צדך השמאלי כלומר דרך שחוק דבר זה. א"ל הקב"ה ייסרו מפני שהוא גדול שבדור כדי למרק עונותיהן של ישראל. ותוב אמר אלהיכם כהן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה. כד קבריה למשה שנאמר ויקבור אותו בגי במאי טביל הלא כתי' מי מדד בשעלו מים אנה [נמצא] מים [כ"כ] שיטבול בהן א"ל באש דעיקר טבילה באש היא כי כל דבר שהאש אוכלתו הוא שצריך טבילה במים. שנאמר כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר וכל

1. מה לכם אתם משלים
את המשל הזה על
אדמת ישראל לאמר
אבות יאכלו בסר ושני
הבנים תקהינה:
יחזקאל יח ב
2. מאזני צדק אבני צדק
איפת צדק והין צדק
יהיה לכם אני יי אלהיכם
אשר הוצאתי אתכם
מארץ מצרים:
ויקרא יט לו
3. צדיק מצרה נחלץ
ויבא רשע תחתיו:
משלי יא ח
4. ויפל יי אלהים
תרדמה על האדם ויישן
ויקח אחת מצלעתיו
ויסגר בשר תחתנה:
בראשית ב כא
5. מונה מספר לכוכבים
לכלם שמות יקרא:
תהלים קמז ד
6. כי הנה יוצר הרים
ובורא רוח ומגיד לאדם
מה שחו עשה שחר
עיפה ודרך על במתי
ארץ יי אלהי צבאות
שמו:
עמוס ד יג
7. הנטע אזן הלא ישמע
אם יצר עין הלא יביט:
תהלים צד ט
8. ואתה שכב על צדך
השמאלי ושמת את עון
בית ישראל עליו מספר
הימים אשר תשכב עליו
תשא את עונם:
יחזקאל ד ד
9. וכליתי את אלה
ושכבתי על צדך הימני
שנית ונשאת את עון בית
יהודה ארבעים יום יום
לשנה יום לשנה נתתיו
לך:
יחזקאל ד ו
10. דבר אל בני ישראל
ויקחו לי תרומה מאת כל
איש אשר ידבנו לבו
תקחו את תרומתי:
שמות כה ב
11. מי מדד בשעלו מים
ושמים בזרת תכן וכל
בשלש עפר הארץ ושקל
בפלס הרים וגבעות
במאזנים:
ישעיהו מ יב
12. כי הנה יי באש יבוא
וכסופה מרכבתיו להשיב
בחמה אפו וגערתו
בלהבי אש:
ישעיהו סו טו
13. כל דבר אשר יבא
באש תעבירו באש וטהר
אך במי נדה יתחטא וכל
אשר לא יבא באש
תעבירו במים:
במדבר לא כג
14. ומי בעמך בישראל
גוי אחד בארץ אשר
הלכו אלהים לפדות לו
לעם ולשום לו שם
ולעשות לכם הגדולה
ונוראות לארצך מפני
עמך אשר פדית לך
ממצרים גוים ואלהיו:
שמואל ב ז כג
15. כל הגוים כאין נגדו
מאפס ותהו נחשבו לו:
ישעיהו מ יז

לעזי רש"י

קלינ"י. אפר חם (באיטלקית).
קדוני"ן [קודוינ"ן] חבושים (פירות).
קרובי"ל. מסנת (בפרובנסאלית).

דהורמיז. בקונטרס גרס קמא בלא אל"ף ובתרא באל"ף ור"ת גרים תרוייהו בלא אל"ף אלא קמא הורמיז בזי"ן כמו (ב"ב דף מ. ושם) איפכא הורמיז שהוא לשון מן מאת המקום איפכא כמו (ב"מ דף קיט.) אפריון נמטייה ובתרא הורמיז בנו"ן כמו הורמין בר לילתא (ב"ב דף עג.):

במאי טביל. הא לא קשה ליה היאך נטמא דישראל נקראו בנים למקום:

הדרן עלך אחד דיני ממונות